

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 3950/99

בפני: כבוד השופט מ' חשין
כבוד השופט י' זמיר
כבוד השופטת ד' ביניש

העותרים: 1. סאמי צאדק מחמוד צביח
2. בשיר צודקי מחמוד צביח
3. סולימאן מחמוד קוברי דראגמה
4. מוחמד צאלח עבד אל כרים טאלב
5. מוחמד עלי עלי צביח

נגד

המשיבים: 1. שר הבטחון
2. מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון

עתירה למתן צו על-תנאי

תאריך הישיבה: ו' בתמוז התשס"א (27.6.2001)
בשם העותרים: עו"ד נטע עמר
בשם המשיבים: עו"ד מלכיאל בלס

פסק-דין

חמשת העותרים הם תושבים בכפר אל עקבה שהוא כפר קטן בנפת ג'נין. שטח הכפר מצוי בשליטה ביטחונית של ישראל. ליד הכפר נמצא מחנה אימונים של צה"ל. החיילים השוהים במחנה מתאמנים, בין היתר, באדמות הכפר. לצורך זה הוציא מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, כבר בשנת 1979, צו המכריז על חלקות מסויימות מאדמות הכפר כשטח צבאי סגור. בפועל, לדברי המשיבים, מזה שנים אחדות לא נעשה בשטח זה שימוש באש חיה, אלא הוא משמש רק לאימוני יבש. כמו כן, סמוך לבתי הכפר נמצא ציר, שנתפס לצרכים צבאיים, והוא משמש לתנועת כוחות (בדרך כלל כוחות רגליים בלבד) לשטח האימונים, וכן לצורך אימוני חיילים.

העותרים, כמו תושבים אחרים בכפר, מעבדים את אדמות הכפר. אולם הם טוענים כי אימוני הצבא באדמות הכפר מסכנים את חייהם, פוגעים בזכויותיהם ויוצרים מטרד לתושבים. כדי לסלק את הפגיעה הוגשה

(בחודש יוני 1999) עתירה זאת. בעתירה מתבקש סעד כפול: ראשית, הפסקת האימונים בשטח הכפר; שנית, ביטול ההכרזה על חלקות מסויימות בכפר כשטח צבאי סגור.

בעתירה מפרטים העותרים את הפגיעות מהן סובלים התושבים כתוצאה מאימוני הצבא. העותרים, וכן האגודה לזכויות האזרח בשם העותרים, באו בדברים עם נציגי הצבא, כדי למנוע את הפגיעות בתושבי הכפר, אך ללא הועיל. לכן הם מבקשים סעד מבית משפט זה. הבקשה לסעד מתבססת על הטענה כי לא היה, ואף כיום אין, צורך צבאי הכרחי בקיום האימונים על אדמות הכפר, ולכן אין הצדקה מבחינת המשפט הבינלאומי לקיום אימונים אלה ולהכרזה על אדמות בכפר כשטח צבאי סגור. טענה נוספת היא, שהמשיבים לא שקלו אפשרויות חלופיות לקיום האימונים במקום אחר, ולכן החלטתם לבצע את האימונים באדמות הכפר אינה עומדת במבחן המידתיות.

בשלב האחרון של ההתדיינות, במשך חודשים, התמקדו הדיונים בעיקר בשאלה אם המשיבים יכולים, כבקשת העותרים, למצוא או להכין ציר חלופי לתנועת הכוחות ואמוני החיילים, שלא יעבור סמוך לבתים של תושבי הכפר. על פי בקשת בית המשפט הועלו הצעות שונות לחלופות מטעם העותרים, והן נבדקו על ידי המשיבים אחת לאחת. לאחר הבדיקות, עמדת המשיבים היא שאין חלופה מעשית לאימונים כפי שהם מתנהלים, או לציר התנועה, במיוחד בעת הזאת, לאור מקרים אחדים של ירי נגד חיילים בבסיס ובאימונים והנחת מטעני חבלה בציר חלופי.

אכן, העניין נשוא העתירה השתנה בעת האחרונה, למעשה ולהלכה. העותרים טוענים כי מאז תחילת אירועי האינתיפאדה חלה החמרה במצב תושבי הכפר: חיילים נכנסים בתכיפות גדולה יותר בין בתי התושבים, קיימת פגיעה מתמשכת בחלקות חקלאיות, ועוד. כנגדם טוענים המשיבים כי שקלו בכובד ראש את כל החלופות, וכי "על רקע הפגיעה הקטנה יחסית בחיי התושבים והאילוצים והמגבלות השוררים בשטח בעצם ימים אלה", אין עילה לבית המשפט להיענות לעותרים.

יש לזכור, בשלב זה, מה ביקשו העותרים מבית המשפט כאשר הגישו את העתירה, לפני שנתיים. הם ביקשו ביטול ההכרזה על חלקות מסויימות בכפר כשטח צבאי וביטול האימונים באדמות הכפר. מה העילה לכך? הטענה שבפי העותרים היתה אז, שאין צורך צבאי הכרחי בהכרזה או באימונים, וכי יש חלופות להכרזה ולאימונים, שכתוצאה מהן עמדת המשיבים נעשית בלתי-מידתית. טענת העותרים לא היתה משכנעת גם לפני שנתיים. אכן, נראה כי למעשה העותרים זנחו אותה, מכל מקום לא הזכירו אותה לאחרונה, והם דיברו רק על חלופות לציר והסדרים אחרים שיקלו על התושבים. אכן, אם טענת העותרים, לפיה אין צורך צבאי הכרחי

בהכרזה ובאימונים, לא היתה משכנעת לפני שנתיים, כיום, נוכח ההתדרדרות במצב הבטחוני, היא איבדה כל משקל. לפיכך אין יסוד לתת לעותרים את הסעד שנתבקש. די בכך כדי לדחות את העתירה.

עם זאת, במהלך ההתדיינות הממושכת ניסה בית המשפט לבוא לקראת העותרים, בדרך של הידברות עם המשיבים, באופן שיקל במידת האפשר על חיי יומיום של העותרים, במסגרת הצרכים והאפשרויות של המשיבים. ואכן בעניין זה היתה התקדמות של ממש. בפועל נקבעו נהלים והנחיות לאימונים הנערכים על ידי הצבא בשטח הכפר, שיש בהם כדי למזער את הפגיעות בתושבים. נהלים והנחיות אלה צורפו להודעה מטעם המשיבים מיום 8.8.99 כנספח מש6/ ונספח מש7/. באת-כוח העותרים ביקשה, ובא-כוח המשיבים הסכים, שנרשום אותם לפנינו, וכך אנו עושים. כמו כן נקבע מנגנון של הידברות בין מפקד המחנה, או קצין אחראי אחר, לבין מוכתר הכפר, לצורך בירור תלונות של תושבים נגד חיילים או טיפול בתביעות תושבים לפיצוי על נזק שנגרם לגידולים חקלאיים. באת-כוח העותרים ציינה היום בפנינו כי מנגנון זה אינו פועל כשורה. אי לכך ראוי כי המשיבים יבררו עניין זה, ואם יש צורך בכך ישפרו את המנגנון, או יקבעו מנגנון חלופי, שיהיה נוח ויעיל לבירור תלונות מצד תושבי הכפר.

בא-כוח המשיבים ציין בהודעה המשלימה מס' 3 מיום 23.4.01 כי הפיקוד הצבאי יהיה מוכן לשוב ולשקול את האפשרות למצוא פתרונות חלופיים לציר המד"סים. כמו כן, בא-כוח המשיבים ציין בהודעה המשלימה מס' 4 מיום 26.6.01, כי לאחרונה החלה הקמתו של בסיס חדש בתחום מדינת ישראל המיועד לשמש בסיס אימונים במקום הבסיס נשוא העתירה, וכי אם הבסיס יועבר ממקומו, יתכן שייפסק גם השימוש בציר האמור לצורך אימונים. באת-כוח העותרים ביקשה שנרשום לפנינו הודעות אלה, בא-כוח המשיבים הסכים, וכך אנו עושים.

אי לכך החלטנו, לאור כל האמור, לדחות את העתירה, ללא צו להוצאות.

ניתן היום, ו' בתמוז תשס"א (27.6.2001).

שופט

שופט

שופט